

FIRAT ÜNİVERSİTESİ
İLAHİYAT FAKÜLTESİ
DERGİSİ

PROF.DR. ŞABAN KUZGUN
ARMAĞANI

SAYI: 5

ELAZIĞ-2000

HOCAM ŞABAN KUZGUN'UN ANISINA

Huzeyfe SAYIM*

Merhum Hocam Prof.Dr. Şaban KUZGUN'la ilk defa 1983 yılının sonbaharında tanıştık. Onu daha fazla tanımam ise zaman içerisinde oldu. Merhum Hocam bana Fakülte'deki çalışma odasını, yedi yıla yakın bir süre, kendisiyle paylaşma imkanını verdi. Bu süre içinde hem kendisinden daha fazla yararlanma, hem de Hocamın hayatının bazı kesitlerini doğrudan ve olayların akışından öğrenme fırsatım oldu. Her şeye rağmen onu tamamiyle tanıdığım ve bildiğim iddiasında da değilim. Benim burada yapmaya çalışacağım husus kendi pencereden gördüğüm ve dilimin döndüğü kadarıyla merhum Prof.Dr. Şaban KUZGUN Hocama bir insan, bir baba ve bir öğretim üyesi olarak kısaca ve genel bir bakıştır.

Kendi anlattıklarına göre küçük yaşlardan itibaren ilim uğruna ailesinden ve memleketinden ayrılmış olan merhum Hocam hayatın bütün zorluklarıyla karşılaşmış, ama birer birer bu zorlukları yenmesini bilmiştir. Hayatını ve öğrenciliğini idame ettirebilmek için boş zamanlarında pazarcılık ve işportacılık dahi yapmıştır. Hocamız bu hususu, öğrencilerine, onları hayatın zorlukları karşısında yüreklendirmek için bizzat kendisi anlatırdı. Kur'an-ı Kerim'i çok güzel okuyan, Arapça ve İngilizce bilen Hocamız kendi asli alanı olan Dinler Tarihinde olduğu gibi Tefsir, Hadis, İslam Hukuku, Türk-İslam Sanat Tarihi vb alanlarda da yeterli birikime sahipti. Ayrıca, İbranice'ye de ilgi duyan hocamız kendine yetecek bir seviyede bu dili de öğrenmişti.

Ailesine ve çocuklarına çok değer veren ve onların çok iyi yetişmesini isteyen Merhum Hocam bunu temin edebilmek için elinden gelen her fedakarlığı yapardı. Rahmetli Hocam kendisi çocukluk ve gençlik yıllarındaki çektiği sıkıntıları onların çekmemesini isterdi. Bu anlayış da onu bu konuda daha duyarlı davranmaya sevk etti. Çocuklarının başarılı bir eğitim hayatı geçirebilmeleri için onlarla yakından ilgilenen Hocam, onları yeteneklerine göre yetiştirmeye ve okutmaya çalıştı. Sonuç olarak da onlara kendi istedikleri ve sevdikleri alanlarda okuma ve yetişme fırsatı verdi. Hocamın himayesini hep yanlarında ve üzerlerinde hisseden çocukları, Hocamızın uğradığı elim kaza sonucu, hayatın bu sürprizine hazırlıksız yakalanmışlardı. Ancak Merhum Hocamızın, çocuklarına daha önceden vermiş olduğu yaşama sevinci, başarıya azmi ve güçlü olma kararlığı,

* Yrd.Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi Öğretim Üyesi

inşallah, onların zaman içinde bütün zorluklara karşı mücadele etme ve onları yenme alışkanlığı kazanmalarını sağlayacaktır.

Hocamızın tabii ve mütevazı bir görünüşü vardı. Onun böyle görünüşü ona kolayca yaklaşmamızı sağladı. Zaman zaman ve haklı olarak bir volkan gibi patlasa bile onun bu öfkesi bir süre sonra diner ve eski halini alırdı. Dostlukta sadakata çok önem veren Hocam dostluklarının büyüklüğü kadar, dostlarından beklemediği bir davranış sonucu, bir o kadar da

büyük hayal kırıklığı yaşardı. Hocamızın insanlara yaklaşımındaki önemli kriter dürüst, mert ve açık insan olmaktı. İyilik yapmaktan çekinmeyen ve bağlandığı insanlara bütün varlığıyla destek olan Hocam, çocuklarla çocuk, işçilerle işçi, köylülerle köylü gibi olur velhasılı insani ilişkilerde insani değerlere önem verirdi. O, gençlik yıllarından itibaren pek çok cemaat hakkında bilgi edinmişti. Onlarla diyalog kurmuş, ancak kendisi hiçbir cemaatin üyesi olmamıştı. Konuya birleştirici ve bütünleştirici bir açıdan bakan Hocamızın her cemaatten dostları ve arkadaşları vardı. Milliyetçi ve maneviyatçı temel bir çizgiyi hep ön planda tutmuş ve sürdürmüş olan Hocamız, üniversite çevrelerinde de farklı siyasi görüşte olan insanlarla diyaloga girmekten çekinmezdi. Ancak kendisi hep merkezde, milli ve manevi değerlere saygılı, ülkesini canı kadar seven bir insan olma özelliğini sürdürürdü.

Şaban KUZGUN Hocam, makam ve mevki sahiplerine yaklaşmayı ve yakın durmayı istemezdi. Mağdur ve sıkıntılı olanların yanında olmayı ve onlar için uğraş vermeyi tercih ederdi 1982 yılından sonra Yüksek İslam Enstitülerinin İlahiyat Fakültelerine dönüşümü sırasında Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden orta öğretime iade edilen öğretim elemanı arkadaşlarının Fakülteye geri dönüşlerini sağlama konusunda Şaban Bey'in ne kadar çok gayret sarf ettiği malumumuzdur.

Ben de dahil olmak üzere, tüm öğrencileri onun tavırlarında bir babalık özelliğini hep gözlemledik ve bilimsel yardım ve şefkatine hep nail olduk. Ama ne baba! Tavsiyeleri doğrultusunda çok çalışacaksın, eksiklerin varsa tamamlayacaksın, yanlışların varsa düzelteceksin, yardım almak için Merhum Hocama her zaman başvurabileceksin; üzerine düşeni yapacaksın, sonrasından da endişe etmeyeceksin!

Onun birlikte çalıştığı araştırma görevlisi ve akademisyenlere nasıl önem verdiğini, bizzat kendi yaşadığım bir olayla anlatmak isterim: 1986 yılında, Yüksek Lisans Tezi olarak, *Sih Dininin Kurucusu Guru Nanak'ın Hayatı ve Öğretileri* konulu çalışmayı Merhum Hocamın titizlikle yürüttüğü yöneticiliğinde, yoğun bir çalışmadan sonra başarılı bir şekilde gerçekleştirmiştik. Jüri önündeki savunmama başlarken merhum Hocam söz alarak, diğer jüri üyelerine hita-

ben: “Huzeyfe’ye ne verdimse aldı ve uyguladı. O bakımdan bu çalışmada olabilecek eksiklikler Huzeyfe SAYIM’a ait değil, bana ait eksikliklerdir” dedi. Böyle bir ifade bir taraftan kendine ve danışmanlığını yaptığı adaya karşı olan güvenini ortaya koymakla birlikte, yine de büyük bir fedakarlık ve hamilik ihtiva etmektedir.

Şaban Hocamız, o kalın kenarlı gözlük camlarının arkasında parlayan, derinliklerinde zeka, şefkat, mücadele, gayret, mertlik ve yiğitlik gibi en değerli unsurları okuyabildiğimiz gözlerle öğrencilerine ve dostlarına hep güven ve çalışırlarsa her türlü destek ve yardımı vereceğini vaad etmiş ve çalışanlara ise gerçekten de desteğini esirgememiştir. Çalışmanın ve başarmanın mücessem bir timsalini göstermek gerektiği zaman Merhum Hocamızı hatırlamamız yeterlidir. Onun, tanık olduğum ömrünün son on altı yılına ne başarılar, ne mücadeleler sığdırdığını hepimiz biliyoruz. O, bir insanın dünyaya gelme amacının çalışma, üretme ve mücadele olduğunu kendi hayatında yaşayarak bize uygulamalı olarak gösterdi; hayatı süresince zihninde bir mesele ve halledilmesi gereken bir konu olmaksızın bir an bile geçirmedini söylesem abartmış olmam. Hocam, adeta zamana karşı ve hatta kendisine karşı yarış halinde idi.

Rahmetli Hocam dinlenme kavramını da çoğunluğun anladığı gibi algılamıyordu. O zihni çalışmayı sevdiği kadar tabiatla baş başa olmayı, özellikle de, toprakta çalışmayı severdi. Bu cümleden olarak Rahmetli, bu sene yaz mevsimi süresince bahçesinde çalışabileceği bir bağda kalmayı düşünüyordu, ama kismet olmadı.

O, kendi meselelerinin yanında başkalarının problemleriyle de ilgilenirdi. Millî ve manevî değerlere saygı ve sevgideki hassasiyeti ise her türlü övgünün üzerindedir. Onun bir ideali gerçekleştirmek veya bir müşkili çözmek için canını dahi tehlikeye atacak kadar fedakar olduğunu biliyoruz. Problem çözmeye kısa yoldan sonuca ulaşma özelliğine sahip olan ve her konuya çabucak adapte olan Hocamız ülke meselelerini yakından takip ederdi. Millî ve manevî değerlerimize sahip çıkma, ülkemizde temiz siyaset oluşturma idealleri onu, Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne gitme ve orada mücadele verme düşüncesine sürükledi. Ancak hesap dışı çeşitli etkenler ve siyasetin kaygan şartları yüzünden bu gerçekleşmedi.

Son zamanlarda sık sık görüşme imkanı bulduğum Hocam bütün maddî ve manevî yorgunluklarına rağmen hep dimdik ayakta idi ve zihninde gerçekleştirmeyi düşündüğü pek çok plan ve projesi vardı. Zihninde oluşturduğu bu tasarıları zaman zaman öğrencileri ve dostları yanında sesli düşünmeyi de ihmal etmezdi. Onu üzen hususlardan birisi ise ilk model Apple-Machintosh’lardan olan bilgisayarının bozulmuş olmasıydı. Zira yazacağı veya geliştireceği eserle-

rini bilgisayar olmaksızın yapamıyordu. Üstelik daha önceki bütün çalışmaları da o bilgisayardan çıkmıştı. Rahmetli Hocamın vefatından üç gün önce Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesindeki odasına konulmuş olan, gelişmiş yeni bilgisayar onu mutlu etmişti. En kısa zamanda evine de böyle bir bilgisayar almayı tasarladığını söylemişti.

Hocam, zaman zaman yurt dışına çıkmayı, özellikle Avrupa'da işçilerimiz arasında dolaşmayı çok severdi. Merhum Hocam Geçen (1999 yılı) Ramazan ayında da böyle bir yurt dışı programı yürütmüştü. Hocamızın dönüşünde verdiği rapordan da anlaşılacağı üzere orada yorucu bir program çerçevesinde gece gündüz durmadan şehirden şehire dolaşarak Avrupadaki Türk işçilerinin karşılaştıkları problemlerin çözümüne uygun, onların milli ve dini kimliklerini kuvvetlendirecek, birlik ve beraberliklerini temin edecek, özenle seçilmiş konulardan oluşan bir konferanslar serisini tamamlamıştı. Onun böyle bir konferanslar serisini gerçekleştirirken yoğun bir enerji sarf ettiğine ama hiç zorlanmadan bunları gerçekleştirmiş olduğuna inanıyorum. Zira muhterem Hocamız, hiçbir ön hazırlık yapmadan bile herhangi bir konuda irticali olarak saatlerce konuşabilme yeteneğine ve bilgisine sahipti. Ayrıca onun hitabetteki başarısını buna ekleyince dinleyenlerin ona hayranlık duymaması mümkün olmazdı.

Merhum Hocamızın en çok yapmak istediği şeylerden birkaçı ise onun yeni bazı kitaplar yazma ve mevcut basılmış kitaplarının geliştirilmiş yeni baskılarının yapılabilmesi için yeniden ele alınması hususları idi. Bu cümleden olmak üzere sevgili Hocamız, Yurt dışında yaşayan işçilerimizin çocuk ve ailelerine hitap edecek, onların milli ve dini kimliklerinin en sağlıklı bir şekilde oluşmasına yardımcı olacak bir kitap yazmayı tasarlıyordu. Ayrıca Hz. İbrahim ve Haniflik, Dört İncil, Farklılıkları ve Çelişkileri isimli kitaplarını yeniden gözden geçirerek yayınlamayı veya yayınlattırmayı düşünüyordu. Hocamızın vefatından bir süre sonra çocuklarının ve saygıdeğer eşi Muradiye hanımın da birlikte bulunduğu bir anda E.U.İlahiyat Fakültesindeki odasını açıp ne var, ne yok diye araştırırken Hz.İbrahim ve Haniflik isimli kitap için Rahmetli Hocamızın odasına vefatından iki gün önce konulmuş olan bilgisayarda ilk sekiz sayfalık başlangıcı yapmış olduğunu görmenin burukluğunu yaşadık.

Ülkemiz üzerine pek spekülasyonun, gerek iç ve gerekse dış mihraklar tarafından yapıldığı hepimizin malumudur. Türkiye'de, ırk, mezhep veya tarikatlar bakımından abartılı şekilde ifade edilen demografik yapımızın amaçlı veya art niyetli olarak çarpıtılmış olarak ortaya konulduğunu hepimiz biliyoruz. Elbette bunun arkasında yatan niyet ve emeller Türk Devletini ve Milletini bölmeye çalışmak, en azından zaafa uğrattırmak için gayret sarfetmektir. Bu konuyu çok iyi gören ve anlayan Hocamızın önem verdiği konulardan birisi de ülkemizin birlik

ve beraberliğini korumak ve ülke yapısını iyi analiz edebilmek için Türkiye'nin dini coğrafyasını ortaya koymaktı. Bunun bir kısmını gerçekleştirme imkanı oldu. Henüz tamamlanmamış olan bu programın yapılan kısmının ortaya koyduğu gerçeklerle, daha önce afaki olarak ortaya atılan abartılı rakamların birbiriyle hiç alakası olmadığı ortaya çıkmaktadır. Böylece bu projenin gerçekleştirilmesinin ve tamamlanmasının önem ve değeri daha iyi anlaşılmaktadır. Bu projenin tamamlanması Türkiye Cumhuriyeti Devletinin ve Türk Milletinin birlik ve bütünlüğüne yönelik olumsuz spekülasyonları önlemesi nokta-ı nazarından önemini halen korumaktadır. Bu bakımdan sosyolog veya dinler tarihçiler tarafından bu projenin devam ettirilmesinin hem merhumun ruhunun şad olması, hem de böyle hayati bir işin yarım kalmaması bakımından önemli olduğunu düşünüyorum.

Merhum Hocamızın Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanlığını hangi şartlarda yürüttüğü, Fakültenin öğretim kadrosunun oluşması ve maddi eksiklerinin tamamlanmasına ne denli katkılarda bulunduğu hususu ise bizzat o Fakültede Rahmetli Hocamızla çalışmış olan kıymetli öğretim elemanları ve diğer personel tarafından daha yakından bilinmekte olup bu husus onlar tarafından daha iyi değerlendirilebilir.

Rahmetli Hocamız son zamanlarda 'Diğer Dinlerle Diyalog' konusuna eğilmişti. Ayrıca Fakültemizde bu konuyu ihtiva eden derslere girmektedir. Mutlak anlamda diyaloga karşı olmayan Hocamızın diyalogla ilgili çekinceleri vardı. Diyalogun belirleyicileri, yürütücüleri ve şartları konusunda dikkatli olmak gerekliliği üzerinde özellikle durmakta olan Şaban Bey Hocamızın vefatına neden olan elim kaza, bilindiği üzere Urfa'da daha önce yapılmış olan Dinler arası Diyalog Sempozyumu'na alternatif olarak hazırlanmış olan ve onu eleştirmek amacıyla düzenlenmiş bir sempozyuma katıldıktan sonra Kayseri'ye dönüş sırasında meydana gelmişti.

Bu güzel insanı, sevgili Hocamızı beklenmeyen bir zamanda, en verimli çağında kaybetmenin üzüntü ve acısını hep yüreğimizde taşıyacağız. Ancak tesellimiz Rahmetlinin geride bıraktığı kıymetli eserleri ve şimdiye kadar yetiştirmiş olduğu yüzlerce öğrencisidir. Kendisini bu vesile ile bir kere daha rahmet dileklerle anıyorum ve "ruhun şad olsun muhterem Şaban Hocam!" diyorum.